

BURHINUS

Ó, PTAČÍ ZPRAVODAJ

Za posledními horkými dny se už pomalu zavírají vrátka a už je zvláště po ránu cítit chlad. K zemi se pomalu snáší lístek za lístkem a pomalu se začíná do našich krajů vkrádat podzim. Je to znát i na našich ptačích sousedech. Již víc než před měsícem se v ulicích přestalo ozývat „srí srí“ rorýsů, opustili nás i ťuhýci, kterých letos bylo jaksí pomálu. I sousedé čápi zmizeli z komínů a potulují se krajinou už jen tak než se rozletí na dalekou cestu do Afriky. Naopak mnozí ptáci se u nás začínají objevovat. Odpočívají na své každoroční daleké pouti, aby nabrali ještě pár gramů navíc, než opustí Evropu. Dny letních dovolených jsou nenávatně pryč. Pojďte však ještě s námi zavzpomínat na proslulé prázdniny plné zážitků. A všimněte si – Burhinus slaví své krásné 1. NAROZENINY!

POŠTOLKA OBECNÁ (*Falco tinnunculus*) je náš nejběžnější sokolovitý dravec. Tedy sestřička sokolů, ostřížů, rarohů a dalších jim podobných. Tento, mnoha lidem velmi dobře známý ptáček se často vyskytuje nejen na vesnicích a na přilehlých polích, ale můžeme se s ním poměrně často setkat i ve městech. Zvláště v době vyvážení mláďat mohou nastat problémy. Právě takový „drobeček“ může na bylkoně či fasádě udělat pořádnou paseku. A tak není divu, že když tihle výrostci dospívají, množí se na ně stížnosti, a pak všechna mláďata mohou skončit třeba i v některé ze záchranných stanic. Nicméně poštolka není škodlivý pták, spíše naopak. Živí se drobnými polními savci, a tak není divu, že při svém apetitu pomůže nejméně jednou, spolu se svými kamarády dravci, zachránit úrodu.

ZAŽILI JSME

NÁRODNÍ KOLO ZS-ZL V JIZERSKÝCH HORÁCH

V pondělí 13.06.2011 ráno jsme se sešli na nádraží v Olomuci - dvanáct dětí a dva vedoucí z Lidu medvědího potoka. Měli jsme namířeno do Nového Města pod Smrkem v CHKO Jizerské hory. Jeli jsme reprezentovat Olomoucký kraj v přírodovědné soutěži Zelená stezka - Zlatý list. Byli jsme ubytováni na kraji Nového Města pod Smrkem. Ó, ptáků nás byla většina a tak - pokud jsme zrovna neleželi v knížkách nebo nebyli na exkurzích - využili jsme času a z ornitologického hlediska prozkoumávali okolí. Výprava dosáhla v soutěži skvělých výsledků - mladší obsadili krásné druhé místo a starší zvítězili. Níže je sepsaných pár pěkných ptačích vzpomínek.

Při našem pobytu v Jizerských horách jsme objevili louku, jenž byla zajímavá z entomologického i botanického hlediska, pro nás však především z hlediska ornitologického. Hned první den jsme v noci slyšeli krásné „rép rép“ chřástala polního. Po bližším prozkoumání lokality jsme viděli skřivany, strnady, bramborničky hnědé, pěnice a křepelky. Z louky byl také krásný výhled, který nám k naší radosti zastínil luňák červený nebo čáp bílý. Na okraji lesů se ozývali pěnkavy, králíčci, budníčci nebo také bubnování strakapoudů a datla černého. V noci se také z okolních lesů nechal slyšet pušтік obecný. Na louku jsme se několikrát vrátili a poslouchali chřástala. Stačí si lehnout do trávy a zaposlouchat se do chřástalí melodie.

Ó. ptáci zrovna trošku něčeho jiného než opeřenců

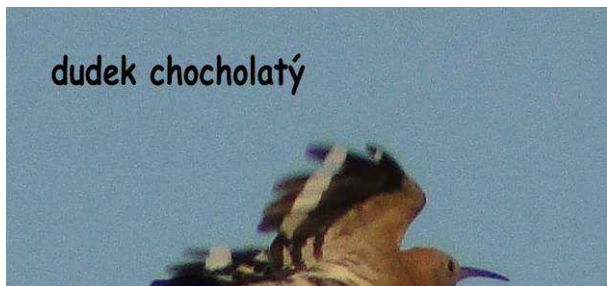
„břehulí řeka“ Smědá

PODYJÍ - OBJEVY

Ihned po příjezdu jsme šli prozkoumat Národní park, jenž jsme měli za humny. A druhy nám hned naskakovali. Nakoukli jsme také do sadu, jenž byl hned vedle nás a viděli jsme pózujícího **krutihlava obecného** (*Jynx torquilla*). Krutihlav přelétával ze stromu na strom. Chvíli jsme ho fotili a pozorovali, takže jsme si všimli, že má hnízdo na nedaleké třešni.

Pokračovali jsme dále až do chvíle, kdy byl čas k odchodu. Několik lidí se opozdilo a mělo štěstí. Zatímco jsme stáli na hranici NP, uviděli jsme krásně zbarveného ptáka s

letem připomínajícím motýla – **dudka chocholátého** (*Upupa epops*). Zaletěl nám však za stromy, a tak jsme se vrátili zpět do ubytovny. Naše první ráno v Podyjí jsme vstali po páté hodině kvůli výpravě za ptáky. Na konci obce nás opět přivítal krutihlav, kterého jsme potkávali i další rána a potkali jsme i správce NP, od kterých jsme dostali obecné informace. Pokračovali jsme dále do Národního parku a když dalekohledem pozorujeme žluvy na bříze, přistane nám do zorného pole i dudek. Po jeho odletu jdeme dále a za chvíli nám zase přeletěl nad hlavou a zaletěl do lesa. Po několika metrech vidíme dva další dudky, jak se prohánějí po louce.

dudek chocholátý

Po zážitcích s dudky se vydáváme na druhou stranu a za nějakou dobu už vidíme několik **pěnicích vlašských** (*Sylvia nisoria*) poskakujících v keři. Necháváme je, ať se o sebe postarají sami a vracíme se zpět.

Při první badatelské cestě jsme také šli kolem borovicového lesa, odkud se ozýval strakapoudí hlas. Již ten zněl jaksi jižněji, a

když strakapoud přelétl na strom blízko nás, poznat **strakapouda jižního** (*Dendrocopos syriaca*) bylo snadné.

V jednom výletě jsme se dostali až na jednu krásnou vyhlídkou na kaňon Dyje. Já s Ondrou jsme poodešli kousek dál, takže jsme měli o něco jiný výhled než ostatní. Nad lesy kroužil nejprve jeden a později přilétli i další dravci. Až nad námi přeletěl mohutný dravec s bílým na křídlech, odletěl dál a vzestupně kroužil v dáli. Nafotili jsme ho a i přes pochybnost několika jedinců nám z fotek vyšel **orel skalní** (*Aquila chrysaetos*), který si sem pravděpodobně zaletěl odněkud z ciziny. Předposlední večer jsme se vypravili lelkovat. Šli jsme do NP, kde zmizel okolní hluk obce. Ze začátku nás zmátlo krátké cvrčení nějakého cvrčivce, ale z dálky jsme zaslechli dlouze se ozývajícího **lelka lesního** (*Caprimulgus europaeus*). Pokračovali jsme až do borovicového lesa, dívali se na hvězdy a poslouchali souzvuk cvrčivců s lelkem.

užovka stromová

CHKO POODŘÍ, AKCE ACROCEPHALUS 2011

Ve dnech 23. – 26. 7. jsme se opět rozhodli navštívit komáry. A tak se na nádraží v sobotních ranních hodinách sešli: Jarda, Potápka, Wojta, Pěnkava, Ondra, Hedvika a Já. Jízda vlakem byla úspěšná, všechno jsme stihli. Když jsme putovali směrem ze Studénky do Bartošovic, někteří z nás si užili pohled na ostatní, snažící se vyhnout kalužím vody.

Po těchto zkušenostech jsme začali diskutovat o stavu lávek. Prý mají být ve skvělém stavu... Cestou jsme si už začali zapisovat pár opeřenců. Třeba ten ťuhýk byl pěkný. Jakmile jsme dorazili a postavili stany, zjistili jsme, že to asi není tak dávno, kdy někdo malou dřevěnou meteorologickou stavbu opustil. A vzal sebou i železné schody do sběru. Chatu jsme tedy vyklidili. Také se seznámili s panem Karlem, který nám přivezl sítě. Potom nás napadlo, že to rysknem a zkusíme se podívat, jak jsou na tom lávky. Nedostali jsme se k nim, rákos je ukryl. Také latrínu jsme nenašli. Nevadí. Přijeli kroužkovatelé i s odborníkem na ptakotrudky a tak jsme se začali prosekávat rákosovou džunglí, šli jsme pro vodu, upravili dřevěné kůly, postavili je, rozmotávali sítě. To chvíli trvalo... Potom jsme je natahovali. Potom jsme zjistili, že jsme je ještě nerozmotali. Nakonec byly některé z nich natažené. Nejzajímavější případy jsme si nechali na později. A chytalo se, zapisovalo. Chodili jsme na kontroly, vždy jednou za hodinu, poslední byla tak kolem půl dvanácté a začínalo se v šest. Chytli jsme brhlíka lesního, oblíbené sýkory modřinky, jednou ráno nálet špačků obecných (i když z původního velkého hejna, které někteří odhadovali na 20 000 jich bylo málo), ledňáčka říčního, dále pěnice, strnady, cvrčilky, a samozřejmě spoustu rákosníků, ostatně po nich se akce i jmenuje. Při kontrolách jsme viděli orla. Jednoho dne jsme se podívali na některé z podlých lávek a trochu je upravili. Jedna se mi odvdělila tím, že jsem poprvé (ne naposled...) spadla do vody. V pondělí nás opustil Jarda a musela se o nás postarat Potápka. Večer jsme chytli na rohlíky labuť velkou z Německa. Nakonec přišlo úterý, a já musela s ostatními domů. Předtím jsme ještě navštívili Záchranou stanici Bartošovice. Viděli jsme tak výry, sovy pálené, káňata, krahujce, motáky, orla,... No a potom se jelo. Ondra s Pěnkavou tu ale ještě zůstali, bukáčky, chřástaly a slípky jsem jim celkem záviděla. S nimi jsem tu byla potom ještě jednou. Na dravcovce se chytla poštolka obecná, včelojed se kolem ní taky objevil, ale nechytil. Taky chřástal se ukázal. No, zážitků (nejen těch ptačích) je tolik, že je sem všechny napsat ani nejde. Byly to zkrátka krásné prázdninové dny!

Ó, PTÁCI NA TÁBOŘE

Letos na táboře v Nemetonu nechyběli ani Ó, ptáci. Kolem šesté hodiny ranní jsme občas chodili na pozorování do blízkého okolí tábora. Nejčastěji jsme slyšeli sýkory koňadru, modřinku a babku. Často jsme také slyšeli a viděli strakapouda velkého. Nechyběl tu ani brhlík nebo žluna. Párkrát jsme zahlédli i šoupálka. Dále jsme pozorovali pěnici černohlavou, kosa černého, dlaska, budnička, drozda nebo konipase. Nad táborem nám proletěli čáp černý, volavka popelavá a někteří dravci například káně lesní.

Párkrát jsme šli i na noční pozorování. Za doprovodu zvukových stop z mobilu jsme se pokoušeli nalákat nějakou sovu. Nad našimi hlavami zřejmě seděl výr, ale uletěl. Později na poli jsme se snažili vylákat chřástala, ale neuspěli jsme. Během dne jsme však na poli slyšeli křepelku.

Po cestě za sysly byl viděn vrabec a v potoce dvě kachny divoké.

Na táboře se nám líbilo. Odnesli jsme si z něj mnoho zážitků a těšíme se na příští rok.

CO NÁS TEPRVE ČEKÁ

aneb KALENDÁŘ AKCÍ

Ani na podzim nezanevřeme na ptáky a určitě se někam vypravíme. Ještě zdaleka ne všechny akce jsou naplánovány, a tak se novinky dozvíte na našem webu. Ale nejbližší termíny, kdy se něco děje, jsou zde:

28.9. - vypravíme se do Tovačova a budeme si užívat krásného podzimu...

1. a 2.10. - se zúčastníme Festivalu ptactva. Pravděpodobně se vypravíme do Tovačova a na Chomoutovské jezero.

8.10. - proběhne v Rozáriu Zajíc Pepík a my budeme mít také jedno stanoviště

15.10. - se vypravíme v rámci kruhu LMP na Kotvici nejen za ptáky a kotvicemi...

ZE ŽIVOTA Ó, PTÁKŮ ŠESTÁ SCHŮZE Ó, PTÁKŮ

Šestá Ó, ptačí schůze se uskutečnila v Havraníkách v NP Podyjí v úterý 12.7.2011. Jak bylo napsáno v podvečer a po neúspěšném, celodenním hledání vlh. Nicméně účast byla velmi hojná. Sešlo se nás 9 Ó, ptáků a jeden host, zřejmě budoucí člen. A prořešilo se i mnoho věcí. Od webových stánek, přes Burhinus až po akce na další rok. Řekli jsme si pár slov o akci Acrocephalus, co nás čekala za nedlouho a přišlo i upozornění, „vemte si lžičku“ (koneckonců i lžička se dá půjčit – nebo může jíst více lidí lžičkou jednou). Následně přišel čas na již několika denně očekávané překvapení. Po dlouhém vyprávění jednoho příběhu a dlouhém napínání se přece jen ostatní dověděli, oč se jedná. Celá akce končila v pozdních večerních hodinách rozdáním „dárečku“ pro každého. Zprávu ze schůze včetně pozvánky si můžete prohlédnout na našich webových stránkách.

NOVINKY Z ROZÁRIA

Letní prázdniny se nesly ve znamení dovolených, a tak není divu, že se v rozáriu nemapovalo. Ale i několik ledabilých procházek v okolí Botanické zahrady přineslo sladké ovoce. Koncem června se zde na přeletu objevil moták pochop, již 70. druh pozorovaný v těchto místech! Nechť ať tahle řada vzestupuje dál!

NOVINKY Z PTAČÍ ŘÍŠE CO PŘIŠLO K CHUTI BRHLÍKŮM

Od té doby, co si pamatuji, se slepice na našem dvorečku krmí stejně. Nějaká ta pšenice, kukuřice, vaječné skořápky... Ale také se jim připravuje směs ze slupek od brambor, šrotu, trošky oleje a aby slepičky měly pevnější skořápky, přidává se tam i prášek Plastin. Celé se to zpracuje do takové jakési hmoty a slepice pak už jen zobou a zobou... Musím uznat – chutná to opravdu znamenitě, zkrátka čas od času neodolám. A právě na tuhleto dobrotu přišli letos na jaře i ptáci. Ještě, když ležely poslední zbytky sněhu, brhlíci honem přilétli, kousíček sezobli a zase zmizeli někde v ořeší. Týdny postupně plynu, až se najednou přehouply květnové dny až k červnu. Brhlíci však k nám létali stále – ovšem s malou změnou. Místo vsoukání si brambůrku do žaludku si nabrali plný zobáček dobroty a zamířili ke své dutině nakrmit mláďata. Stejně to podnikal i pár vrabců polních a několik vrabců domácích. Vrabci polní to

dotáhli tak daleko, že své, již létající výrostky zavedli přímo ke zdroji. A to bylo teprve rušno! Staří nestíhali mladým „házet jídlo do krku,“ brhlíci se co chvíli střídali na okraji kastrůlku, občas se objevil nějaký ten domácí vrabčák a se soustem odletěl někam do neznáma. Ptáčkům ani nevadily kolem procházející se a zobající slepice. Zkrátka ptáci jako ptáci. A když je jídla dost, proč se rvát. Teď, když mě ráno budí cvrlikání brhlíků, je mi jasné že zase někdo šplhá po chlévových dveřích hlavou dolů, až ke kastrůlku, aby zasytil své břicho a mohl zase tropit rozpustilé kousky na stromě.

POHÁDKA O LABUTI A SILNICI

Bylo nebylo, v jedné zemi uprostřed Evropy, u jedné malebné obce v ještě malebnější krajině, byly rybníky. Rybníky to byly krásné – dva krajní plné vody a na prostředním byla hladina asi o metr snížena. A právě mezi Prostředním a Hlohoveckým rybníkem vedla překrásnou krajinou ošklivá silnice. A právě po této nepěkné asfaltové řece se rozhodla vydat na svou pouť letošní labuťka. A tak si uprostřed silnice stála a přemýšlela, jestli nahoru nebo dolů, jestli na východ nebo na západ. A jak tak rozmýšlela, v dále se objevilo policejní auto, které se blížilo a blížilo. Naštěstí zastavilo. Labuť na něj nevěřicně koukala. Když pak začaly blikat majáky, to se jí znelíbilo a pomalým, vážným krokem odkráčela do křoví. Sotva přejelo dalších pár aut, naše čokoládová hrdinka se vydala zkoumat cestu znovu. Opět stála na dělicí čáře a rozmýšlela kam dál. Najednou se však z vrchu vyřítilo auto s mladou řidičkou. Tak to zabrzdění bylo o fous. Ale labuť pořád stála a hleděla. Řidička vytáhla igelitku a snažila se ji zaplašit. Natož však potomek bílých kuliček nahodil arogantní výraz a myslela si své. V tom paní sedla za volant a labuť ze silnice pomaličku vytlačila. Tož tak, konec dobrý, všechno dobré. Teda snad. Co oči nevidí, to srdce nebolí. Stovky jiných ptáků však takové štěstí nemají a zůstanou ležet u krajnice...

CO PROVÁDÍ KONIPASI

Jednoho slunečného letního dne v Národním parku Podyjí jsme s kroužkem měli tu čest pozorovat dudka chocholatého při cestě z Havraníků do Znojma. Na dva konipasů bílé jsme trochu zapomněli. Jakmile ale dudek zmizel v nedalekém houští, poměrně nás zaujalo zvláštní chování černobílých opeřenců. Nejdříve se zdálo, že se schovávají ve stádu ovcí, které se mezitím přiblížilo. Najednou jeden vylétl a přistál přímo na hřbetu jedné z nich. Ovcí to ale bylo naprosto ukradené a dál se v klidu pásala (a konipas se dál v klidu vezl...). Potom se objevil i druhý jezdec. Máme fotky!

NEČEKANÉ SETKÁNÍ, PO LÉTECH

Je to už pár let zpátky, co jsem poprvé navštívila exkurzi MOS. Tenkrát, 26.4.2008, jsme v hejniku labutí pozorovali i jednu v 1. roce života, kterou na první pohled od ostatních odlišovala žlutá „roura“ na krku. Byla to Polka se žlutým krčním límcem 26EE. Následující rok se přesunula na jižní Moravu a já jsem na ni nějak zapomněla. O to větší překvapení bylo, když 2.5. loňského roku jsem se s ní v Tovačově na tom samém místě znovu setkala. Za ty dva roky, co jsme se viděli naposled z ní už vyrostl pěkný dospělec, který hrdě proplouval mezi ostatními. Teď jsem se s labuťkou AS 5941 potkala znovu, tam, kde jsem to vůbec nečekala. Není to tak dávno, co jsem vyrazila na rodinnou dovolenou do Piešťan. Když jsem se procházela po kolonádě a zableskl se mi mezi bílými labutími těli žlutý plast, zatajil se mi dech. Šesta dvacítká. A opravdu. Mezi ostatními se o naházené pečivo rvala i má stará známá, labuť se žlutým krčním límcem 26EE. To bylo radosti! (Spíše teda z mé strany, ona si na mě zřejmě asi nepamatovala. A i kdyby- co by ze mě měla?) Každopádně, bylo to pro mě víc než nečekané. Kdo ví, kdy a kde se s ní uvidím zase příště. Zda v Tovačově či na Slovensku. A jestli se ještě vůbec uvidíme.

26EE 26.4.2008 v Tovačově...

... 2.5.2010 tamtéž...

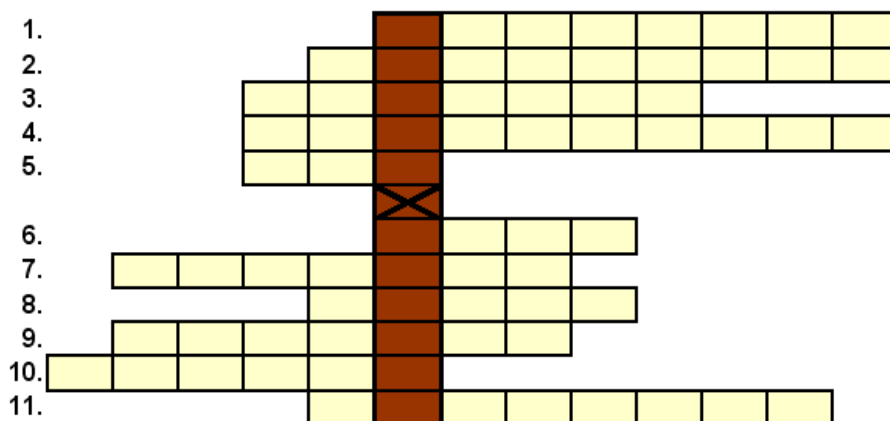
...a 16.8.2011 v Piešťanech na Slovensku

KAM ZA PTÁKY VÝLOVY RYBNÍKU

Asi určitě to znáte – podzimní rybníky a ta největší akce pro rybáře. Výlov. Většinou se všude motá spousta lidí a, jen zdánlivě, by jste sem, jako na „top ptačí lokalitu“, nevyrazili. Každopádně ryby kromě zvědavých turistů přilákají i spousta racků, a tak můžete nad hlavami postaviček v prsačkách sledovat mistrné vzdušné obraty. Při výlovu rybníka se také většinou snižuje hladina vody. A tedy pokud to není nějaký úplně malinký rybník, můžete mít jistotu, že někde najdete určitě kousínek klidného místa s obnaženým dnem. A bahno přiláká, jak se dá očekávat, bahňáky. To se pak můžete kochat různými druhy. Od kulíků, přes jespáky a vodouše třeba až po kolihy, nebo dokonce se poštěstí zjistit i něco vzácnějšího. Zvláště pak když už lidé i rybáři lokalitu opustí, může se Vám naskytnout uchvacující pohled na racky, dravce a vrány, jak rozebírají mrtvé rybky v mělké vodě a mezi nimi se procházející bahňáky. Určitě není ani k zahzení si přivstat a být na rybníku již za svítání, což nebývají na podzim zas tak nízké časové hodnoty, ještě než se tam dostanou první lidé. Tohleto kouzlo se ale popsat nedá, to musíte prožít na vlastní kůži. Ale rozhodně pokud si někde přečtete, že Váš naplánovaný výlet k rybníku překazil výlov, hlavu věšet nemusíte. I tak se můžete dočkat nevšedních zážitků, nejen s opeřenci.

PRO CHYTRÉ HLAVY

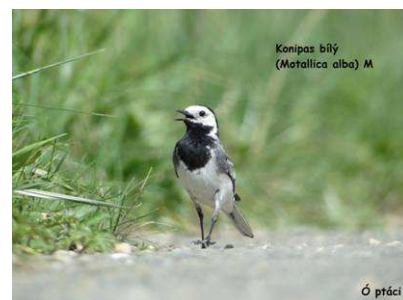
A je tu zase soutěž! Doufám, že jste si při hrátkách se slovenštinou příliš hlavu nezlámali. Ale nebojte se! Vracíme se zpět k češtině. Předkládáme Vám zde úplně obyčejnou křížovku. V tajence je ukryt název ptáka, kterého, pokud nám to, co jste vyluštili pošlete do 1.12.2011, dostanete na samolepce!

1. Nezbytná věc pro „ptačkáře“ i ornitologa
2. Řád, který dostal svůj název podle vroubků na zobáku
3. Značka na ptačí nohu
4. Kachna, jejíž samec má zrzavou hlavu a rudý zobák
5. Místo, kde s oblibou hnízdívají krutihlavové
6. Zvuk, který vyluzují pěvci (zvláště na jaře)
7. Zařízení k odchytu např. koroptví či havranů, fungující na principu přiklopení ptáka
8. Náš nejpočetnější řád ptáků
9. Pták, o němž pranostika praví, že musí zpívat už v únoru
10. Kost, na níž jsou upnuty létací svaly
11. V ČR nejběžněji vyráběná budka

NOVĚ VYCHÁZÍ

Jestli jste luštili naši poslední křížovku, určite víte, co vyšlo v tajence a na samolepku s jakým ptákem se máte těšit. Ovšem komu se záhadu se slovenštinou vyřešit nepodařilo, nebudu Vás déle napínat! Vyšla samolepka s konipasem bílým. A ti, co navštívili akci „Za tajemstvím beznohých rytířů“ určite obdrželi také samolepku s rorýsem.

KONTAKT

Ó, ptáci

o.ptaci@gmail.com

AUTOŘI

Autoři článků: Alina Antošová, Ondřej Belfín, Lucie Krupášová, Jiří Růžička, Kateřina Ševčíková

Autoři fotografií: Ondřej Belfín, Jaroslav Marx, Kateřina Ševčíková...

UPOZORNĚNÍ!

Všechna práva vyhrazena. Šíření fotografií a částí textu, bez předešlého souhlasu autorů, zakázáno. Redakce nezodpovídá za obsah ani za případné tiskové chyby či překlepy.